

Innst. S. nr. 160

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

St.prp. nr. 11 (2008–2009)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om ei styrkt bustøtte

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Overordna mål, strategiar og utfordringar

Som eit ledd i arbeidet mot fattigdom legg Regjeringa fram ei tilråding om ei styrkt, statleg bustøtteordning. Satsinga må sjåast i samanheng med dei bustadpolitiske måla om å redusere talet på vanskelegstilte på bustadmarknaden og å få slutt på bustadløyse.

Hovudstrategien til Regjeringa for å motarbeide fattigdom er å få flest mogleg i lønt arbeid. Samtidig er det ein bustadpolitisk strategi at flest mogleg skal kunne klare seg sjølve i eigen bustad. Bustøtta skal støtte desse strategiane.

I juni 2008 fekk i overkant av 100 000 husstandar støtte. Gjennomsnittleg utbetaling var om lag 2 000 kroner den månaden. Dei største mottakargruppene er alders- og uførepensjonistar. Det er relativt få barnefamiliar som får bustøtte. Alle som får bustøtte, har låg inntekt, og barnefamiliane har særleg låg inntekt.

Prisane på bustader som ein eig eller leiger, og renta på bustadlån har stige mykje dei seinare åra, og buutgiftene til husstandane har auka. Unge som skal etablere seg i eigen bustad for første gong, og dei som har låge inntekter, har dei høgaste buutgiftene sett i høve til inntekta. Bustøtta er eit effektivt verkemiddel for å motarbeide fattigdom fordi ho er retta mot dei som både har låg inntekt og høge buutgifter.

På vegen mot ei styrkt bustøtte er det fire hovudutfordringar med reglane som gjeld i dag:

1. kravet om at søkjarar utan barn må vere trygda for å få bustøtte
2. forelda krav til utforming og finansiering av bustaden
3. låge inntektsgrenser for barnefamiliar
4. ulik handsaming av søkjarane og kompliserte reglar

1.1.1 Framlegg til nye reglar for bustøtta

I framlegget skal alle med låg inntekt og høge buutgifter, bortsett frå studentar og militært og sivilt tenesteplyktige, kunne få bustøtte når dei elles fyller krava. Dette opnar ordninga for dei som ikkje har barn og som heller ikkje er trygda.

Framlegget tilrår å forenkle og modernisere krava til bustaden og å fjerne kravet til finansiering for alle søkjargruppene.

I dag får alle sjølveigarar utrekna utgifter til drift og vedlikehald av bustaden, sjølv om dei betaler felleskostnader til sameiget. I framlegget tilrår departementet å leggje felleskostnader til grunn for denne gruppa, som for bebuarar i burettslag. Det blir òg tilrådd å forenkle utrekninga av buutgiftene for sjølv-eigarar utan felleskostnader.

Utgifter til oppvarming av bustaden blir i dag dekte med ein sjablong for personar med alders-, uføre- og attlevandepensjon som har ei inntekt som er lågare enn minstepensjonen, pluss 30 prosent. Det blir gjort framlegg om at alle pensjonistar i dei nemnde gruppene skal få dekt utgifter til oppvarming når utgiftene ikkje går inn i husleiga eller felleskostnadene. Det blir tilrådd at utgiftene blir dekte med ein sjablong som er lik for alle husstandane i landet.

Bustøtta skal motivere til å etablere seg i bustad, som ein eig eller leiger. Ho må da verke saman med låneordningane til Husbanken. Det blir derfor tilrådd å dekkje utgifter til bustadlån, som i dag.

Buutgiftstaket er den øvste grensa for dei buutgiftene som blir rekna med i bustøtta. Det blir tilrådd å auke taket for alle husstandane. Funksjonshemma kan søkje om å få dekt enda høgare buutgifter.

Bustadprisane i dei største byane er høgare enn i resten av landet. Det blir derfor tilrådd at det framleis skal vere eit høgare tak i slike kommunar. Men det er òg nokre kommunar som grensar til storbyane som har høge bustadprisar. Det blir gjort framlegg om at Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim, Tromsø, Bærum, Skedsmo, Nesodden, Frogn, Lørenskog, Oppegård, Asker, Sola og Sandnes får høgare tak enn resten av landet.

Ved utrekning av bustøtte kjem det til frådrag ein eigendel av buutgiftene som husstandane sjølve må dekkje. Denne eigendelen har eit minstenivå. Buutgifter under dette nivået blir ikkje dekte. I dag aukar denne minste eigendelen med talet på personar i husstanden samtidig med at han varierer mellom søkjargruppene. Det er urimeleg. Det blir tilrådd at den minste rimelege buutgifta blir lik for alle husstandar utan omsyn til storleik eller type søkjar.

Framlegget om høgare tak og lågare eigendel for større husstandar gir auka inntektsgrenser for barnefamiljar. Det blir òg tilrådd å innføre eit fribeløp for inntektene til barn som bur heime.

Unge uføre har eigne reglar som sikrar at dei får høgare bustøtte enn andre med same inntekt eller trygd. Desse særreglane er meir kompliserte enn nødvendige. Det blir tilrådd at unge uføre får ytingar på same nivå som i dag, men at reglane blir enklare. Noverande mottakarar skal ikkje få mindre utbetalt på grunn av omlegginga av særreglane.

Bustøtta er ei strengt behovsprøvd ordning. Netto formue er derfor med i vurderinga av kor høg bustøtta blir. I dag har alle husstandar, både eigarar og leigarar, eit fast beløp for fri netto formue. Den likna verdien på bustader har vore låg, og som regel lågare enn fribeløpet. Den store auken i bustadprisane saman med oppjustering av likningsverdiane gjer at den likna verdien av bustaden no kan vere høgare enn fribeløpet. For å sikre at verdien av eigen bustad blir halden utanfor utrekninga, blir det gjort framlegg om å nytte faktisk likningsverdi som fribeløp i staden for sjablongar. For å avgrense ordninga mot for dyre bustader blir det sett eit tak på den frie likningsverdien. Samtidig blir det gjort framlegg om å auke fribeløpet for leigarar som bur aleine. For dei som har formue over fribeløpet, blir det gjort framlegg om å skjerpe avkortinga mot bustøtta.

Den delen av differansen mellom godkjende buutgifter og eigendel som blir utbetalt i bustøtte, blir kalla dekningsprosenten. Det blir ikkje tilrådd å endre dekningsprosenten.

For å sikre ei effektiv bustøtte og at utbetalingane står i samsvar med dei administrative kostnadene, blir det tilrådd å auke grensa for minste utbetaling.

1.1.2 Konsekvensar av framlegget

Det blir tilrådd å fjerne kravet om at søkjarar utan barn må vere trygda. Da kan alle, unnateke studentar og militært og sivilt tenesteplyktige, få bustøtte. I denne gruppa er det mange unge menn som er aleinebuarar i dei største byane. Ved å opne opp bustøtta for dei vil vonleg fleire arbeide og kunne skaffe seg ein eigen bustad.

Ved å modernisere bustadkrava kan dei som bur i mindre bustader utan eige kjøkken eller soverom òg få bustøtte. Mange med dårleg økonomi bur i slike bustader. Ved å fjerne kravet om husbankfinansiering av bustaden blir bustøtta tilgjengeleg for fleire pensjonistar.

Inntektsgrensene blir tilrådd auka slik at fleire barnefamiljar kan få bustøtte. Ein familie på fire som bur utanfor pressområda, vil etter framlegget falle ut av bustøtta når inntekta er høgare enn 245 000 kroner per år, mot 194 000 kroner i dag. I Oslo aukar grensa for ein familie av same storleik frå 219 000 til 272 000 kroner.

Det blir tilrådd å samordne reglane på ei rekkje område slik at bustøtta med få unntak handsamar søkjarane likt. Reglane blir dermed langt enklare enn i dag.

Om lag 50 000 nye mottakarar vil få bustøtte, i tillegg til dei vel 100 000 som får støtte i dag. Av dei nye mottakarane kjem om lag 10 000 til å vere barnefamiljar. Framlegget krev ein auke i løyvinga på om lag 1 mrd. kroner på sikt.

Regjeringa legg til grunn at bustøtta blir ei langt meir effektiv og målretta ordning for å motarbeide fattigdom, å redusere talet på bustadlause og å hjelpe vanskelegstilte med å etablere seg i eigen bustad. Ved at mottakarane i den nye ordninga ikkje fell ut av ordninga om dei tek lønt arbeid, kan omlegginga bidra til større deltaking på arbeidsmarknaden. Ein god og trygg bustad kan for mange vere ein nødvendig føresetnad for å søkje arbeid.

Framlegget inneber at bustøtta kjem til å passe langt betre saman med låne- og tilskotsordningane til Husbanken. Fleire kan etablere seg i eigen bustad finansiert med ein kombinasjon av bustøtte, grunnlån, startlån og eventuelt bustadtilskot.

Det er kommunane som har ansvaret for å skaffe husly til vanskelegstilte. Dei er òg førstelinja for dei som søkjer om bustøtte. Bustøtta må derfor verke godt saman med ytingane og tenestene til kommunane. Samtidig må støtta vere enkel å administrere. Med framlegget til ny bustøtteordning kjem kommunane til å få eit langt betre verktøy for å skaffe bustad til vanskelegstilte. I tillegg vil kommunane venteleg

spare inn rundt 30 prosent av auken i bustøtte. Innsparingane kjem i første rekkje frå reduserte kostnader til sosialhjelp og kommunal bustøtte.

Departementet legg til grunn at presset på kommunale utleigebustader kjem til å bli redusert. Det er fordi fleire med svak økonomi kan etablere seg direkte i den ordinære bustadmarknaden, og fordi fleire av dei som leiger av kommunane får høve til å flytte vidare til eigen bustad. Bustaden blir da frigjord til andre. Mange som bur i kommunale utleigebustader får òg betre økonomi. Det er fordi fleire kjem inn under ordninga og fordi ytingane aukar. Det gjer at kommunane får større sjanse til å få dekt kostnader knytt til denne verksemda. Samla sett reknar departementet med at framlegget vil gi kommunane lågare kostnader med omsyn til å skaffe bustad til vanskelegstilte.

I tillegg blir det enklare for Husbanken og kommunane å handsame bustøtta. Kostnadene til informasjon, opplæring og annan administrasjon blir dermed reduserte. På den andre sida får dei fleire søknader til handsaming.

Av proposisjonen om trygdeoppgjeret i 2008 kjem det fram at auken i pensjonane ikkje skulle gi uønskte reduksjonar i utbetalingar i bustøtta frå 1. juli 2009. Regjeringa vil kome tilbake til det spørsmålet.

1.1.3 Iverksetjing, løyving og kontroll

Det blir tilrådd at den nye bustøtta blir sett i verk frå 1. juli 2009. Sidan bustøtta blir utbetalt på etter-skot, kjem den første utbetalinga etter ny ordning i august.

I St.prp. nr. 1 (2008–2009) frå Kommunal- og regionaldepartementet blir det tilrådd ein auke på 303 mill. kroner i 2009 for å finansiere omlegginga det året. I denne stortingsproposisjonen gjer Regjeringa framlegg om nye reglar for bustøtta.

På lengre sikt er dei årlege kostnadene ved innføring av ny bustøtte rekna ut til å bli om lag 1 000 mill. kroner. Den fulle effekten blir venteleg oppnådd etter tre år. Det er fordi det tek tid før alle dei nye potensielle søkjarane har fått informasjon om omlegginga, og før dei som ønskjer det har søkt og fått utbetalt bustøtte.

For å sikre riktige utbetalingar og redusere høve til misbruk skal kommunane, Husbanken og mottakarane ha plikt til å kontrollere dei opplysningane som går inn i utrekninga av bustøtta. Bustøtta kan bli kravd tilbakebetalt om mottakarane har gitt feil opplysningar.

Stortingsproposisjonen blir følgd opp med ein revisjon av den rettslege forankringa av bustøtta.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebakken, Saera Khan, Silvia K. Kosmo, Inger Løite og Arild Stokkan-Grande, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, fra Høyre, Bent Høie og Torbjørn Røe Isaksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Anna Ceselie Brustad Moe, og fra Venstre, Vera Lysklætt, viser til at Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 varslet om endringer i bostøtteordningen. På grunn av omfattende endringer i regelverket fant Regjeringen det hensiktsmessig å legge fram en egen stortingsproposisjon der forslagene er konkretisert og nye regler presentert. I St.prp. nr. 11 (2008–2009) legges forslagene til styrket bostøtte fram.

Komiteen har merket seg at styrking av den statlige bostøtteordningen er et ledd i Regjeringens arbeid mot fattigdom. Komiteen vil understreke at det er viktig å se styrket bostøtte i sammenheng med de boligpolitiske målene om å redusere antall vanskeligstilte på boligmarkedet og få en slutt på bostedsløshet.

Komiteen viser til at forslagene fra Regjeringen forenkler kravene til å kunne motta bostøtte. I tillegg økes boutgiftstaket, som er den øverste grensen for de boutgiftene som regnes med i bostøtten, for alle husstander. Endringene åpner bostøtteordningen for dem som ikke har barn og som heller ikke er trygdet. Komiteen støtter regelendringene og økningen av boutgiftstaket.

Komiteen har merket seg at boutgiftstaket i de største byene og i enkeltkommuner rundt de største byene er foreslått høyere enn i resten av landet. Komiteen støtter forslaget og viser til at boligprisene i de største byene er høyere enn i resten av landet.

Komiteen viser til at det foreslås forenklinger i reglene for unge uføre. Komiteen støtter endringene og understreker at unge uføre får ytelse på samme nivå som i dag, og at nåværende mottakere ikke skal få mindre utbetalt som følge av omleggingen i særreglene.

Komiteen vil peke på at netto formue inngår i vurderingen av hvor høy bostøtte som skal utbetales. Bostøtten er en strengt behovsprøvd ordning, og komiteen støtter derfor at netto formue vurderes når støtten skal beregnes. Komiteen mener imidlertid det er riktig at boligformue verdifastsettes lavere enn annen formue. Komiteen vil derfor understreke Regjeringens forslag om at faktisk ligningsverdi på boligen benyttes som fribeløp i ordningen i stedet for

sjabloner. Dette vil sikre at formuesverdien av en nøktern bolig ikke reduserer utbetalingen av bostøtte.

Komiteen har merket seg at endringene i ordningen vil medføre at om lag 50 000 nye husstander vil kunne motta bostøtte – i tillegg til de vel 100 000 som nå mottar bostøtte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at ordningen styrkes med 1 mrd. kroner og at av de nye mottakerne vil om lag 10 000 være barnefamilier.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er positive til at regjeringen Stoltenberg II nå endelig følger opp regjeringen Bondevik II sitt kontinuerlige arbeid for å forbedre og utvide bostøtteordningen. St.prp. nr. 11 (2008–2009) er i hovedtrekk en oppfølging av de forslagene som Høyre fremmet i statsbudsjettet for 2008 og som partiet videre tok opp i Dokument nr. 8:117 (2007–2008) om modernisering og forbedring av bostøtteordningen.

Disse medlemmer viser til at proposisjonen i liten grad gir en oversiktlig informasjon om de økonomiske konsekvensene av de foreslåtte endringene. Ut fra proposisjonen kan Stortinget få det inntrykket at Regjeringen foreslår at den samlede forbedringen av bostøtteordningen vil innebære at staten forbedrer arbeidet mot fattigdom med til sammen 1 mrd. kroner. Dette er ikke et korrekt bilde. Høyres stortingsgruppe har gjennom brev av 12. februar 2009 til Kommunal- og regionaldepartementet bedt om en bedre oversikt, men har ikke fått et tilfredsstillende svar i statsrådets brev av 24. februar 2009. Der redegjøres det bare for innsparingen knyttet til endringen når det gjelder bostøtte for husholdninger med finansformue. Det redegjøres ikke for innstramminger når det gjelder sjablong for oppvarming og for unge uføre. Dette innebærer at deler av utvidelsen av bostøtteordningen finansieres gjennom innstramminger overfor samme gruppe, blant annet gjennom redusert sosialhjelp, endringer knyttet til finansformue, reduserte tak i de store byene, nye regler for unge uføre og store endringer i ordningen for sjablong for oppvarming. Disse medlemmer mener at tallene for dette burde ha kommet frem i proposisjonen.

Disse medlemmer støtter ikke forslaget om innstramming i ordningen med tillegg i taket i pressområdene. På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer et tillegg i taket for alle husstander i Oslo på 25 000 kroner, på 20 000 kroner i Stavanger, Bergen og Trondheim, på 15 000 kroner i Kristiansand og Tromsø, og på 10 000 kroner i Drammen, Fredrik-

stad, Bærum, Skedsmo, Frogn, Lørenskog, Oppegård, Asker, Nesodden, Sola og Sandnes.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykkjer i at gjeldande vedtak om bustøtte av 12. juni 1972 med seinare endringar blir oppheva, og at det blir gjort følgjande nytt vedtak om retningslinjer for bustøtte, som skal ta til å gjelde frå 1. juli 2009:

§ 1 Føremål og innretning

Bustøtta skal sikre dei med låge inntekter og høge buutgifter ein høveleg bustad.

For å få rett til bustøtte må vilkåra i §§ 2, 3 og 4 og vilkåra i forskrifter som er fastsette av departementet, vere oppfylte.

§ 2 Personar med rett til bustøtte

Det er eit vilkår for rett til bustøtte at personen

- a) er over 18 år, med mindre han har barn som bur i bustaden,
- b) er folkeregistrert og lovleg busett i Noreg,
- c) svarer for buutgifter i ein bustad som fyller vilkåra i § 3 og
- d) sjølv bur i bustaden.

Rett til bustøtte har likevel ikkje

- a) militært eller sivilt tenestepiktige
- b) studentar med mindre dei har barn, og /eller studerer som eit ledd i eit offentleg program for arbeidskvalifisering og ikkje får stønad frå Statens lånekasse for utdanning.

§ 3 Krav til bustaden

Det er eit vilkår for å få rett til bustøtte at bustaden

- a) er godkjend for heilårs bruk,
- b) er ein sjølvstendig bustad med eigen inngang og
- c) har eige bad og toalett og gir høve til kvile og matlaging.

Krava i a–c gjeld ikkje personar som fekk bustøtte før 1. juli 2009, og som da ikkje var omfatta av bustadkrava.

Departementet kan gi unntak frå krava i a–c for kommunalt disponerte, sosiale utleigebustader som ikkje er regulerte til institusjon.

§ 4 Utrekning av bustøtte

Forholdet mellom inntekta, formuen og buutgiftene til husstanden avgjer om det blir løyvt bustøtte og kor stor stønaden skal vere.

Bustøtta er ein fastsett prosent av skilnaden mellom godkjende buutgifter og ein eigendel, som blir fastsett ut ifrå inntekta og formuen til husstanden.

Departementet fastset satsar og reglar for utrekning av bustøtte.

§ 5 Finansiering

Staten dekkjer utgifter til bustøtte.

§ 6 Administrasjon

Departementet kan gi nærmare reglar om administrasjonen og handsaminga av bustøtta.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 26. februar 2009

Tore Hagebakken

leder

Saera Khan

ordfører

